

Svobodová, Lenka

Úvod

In: Svobodová, Lenka. *Traktát De amore ve světle dvorské kultury*. Vyd. 1.
Brno: Masarykova univerzita, 2012, pp. 8-9

ISBN 9788021059863

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124594>

Access Date: 03. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Úvod

V Platónově dialogu *Symposion* vysvětluje kněžka Diotima Sókratovi, že láska je touha mítí trvale dobro, a ukazuje mu, po jakých stupních se cesta lásky vedoucí k podstatě krásna ubírá. Nejprve je třeba poznat krásu milovaného těla, od něhož se přejde ke kráse všech těl, protože její podstata je jedna a táž. Další krok vede k odhalení krásy duší, jež je cennější než fyzický půvab. Následuje krása v činnostech, nad ní stojí krása poznatků a zcela na vrcholu se rozprostírá krásno samotné, věčné, jež nevzniká ani nezaniká.¹

O patnáct století později se v jižní Francii objevuje nový kulturní fenomén, který operuje stejně jako Platón s fyzickým a duševním půvabem jako zdrojem vytouženého dobra. Literární díla oné epochy kladou do centra pozornosti ideál krásné a moudré ženy, která inspiruje svého ctitele k zušlechťení vlastních mravů a vykonání velkolepých činů. Tento kult se pěstuje především na šlechtických dvorech, odtud tedy pochází název kurtoazie, česky dvornost či zdvořilost. Svůj výraz nachází především v literatuře. Přestože se jej někteří badatelé snažili vysvětlit jako dobovou realitu, dnes se zdá, že šlo především o ideál, jehož hlavním rysem byla transformace touhy v mravní jednání. Dvorský milovník musel dokázat zmírnit své city a využít je k morálnímu zdokonalení. Literární svědectví v podobě dvorských románů a poezie trubadúrů nám ukazují, že na rozdíl od Platónova učení není dvorská láska uzavřeným a jednotným filozofickým systémem, čímž ostatně ani být nemá. Její hrdinové se zaměřují na fyzickou a duševní krásu jediné osoby, dámy svého srdce, postup ke kráse dalších lidí by pro ně byl nemyslitelný, jejich cesta k dobru končí většinou u krásných činů, jež jsou čas od času odměněny přízní vyvolené. Jedním z mála autorů, kteří, ač pouze velmi okrajově, spojují dvorskou lásku nejen s ušlechtilými činy, ale také s poznáním, je Andreas Capellanus, francouzský kaplan Ondřej, který někdy okolo roku 1180 sepsal svůj latinský traktát *De amore*.

České publikum se o fenoménu dvorské lásky může poučit především zásluhou Václava Černého, který se věnoval jak staročeské milostné lyrice,² tak také románské kurtoazii a německému minnesangu³ a dále zaštitil vydání jednoho z výborů trubadúrské poezie⁴, jež je spojena především s oblas-

1 Viz PLATÓN. *Symposion*. Přel. František Novotný. Praha: Oikoymenh, 2005, s. 52–58.

2 Srov. ČERNÝ, Václav. *Staročeská milostná lyrika*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1948. 313 s.

3 Srov. ČERNÝ, Václav. *Lid a literatura ve středověku, zvláště v románských zemích*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1958. 342 s.

4 Srov. *Vzdálený slavíkům zpěv: Výbor z poezie trubadúrů*. Vyd. Václav Černý; přel. G. Francl, E. Frynta, P. Kopta, V. Mikeš, O. Nechutová. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963. 289 s.

tí Provence. Z dvorských románů Chrétiena de Troyes, který je považován za hlavního představitele tohoto žánru, byl do češtiny přeložen pouze *Cligès*⁵, třebaže západní badatelé vyzdvihují v souvislosti s tématy dvorské lásky spíše jeho román *Chevalier à la charrette* zvaný též *Lancelot*. Capellanův traktát se dosud české verze nedočkal.

Právě Capellanovo dílo je ústředním tématem této práce, která navazuje na stotřicetiletou tradici bádání v oblasti dvorské lásky, během níž byl traktát podroben analýzám z hlediska kulturně-historického, gramatického, sociologického, psychologického a sémiologického, nicméně jeho přínos k dějinám středověké kultury a estetiky byl naznačen teprve v poměrně nedávné době.⁶ Předložená práce proto sleduje několik záměrů: zkoumá místo traktátu v rámci fenoménu dvorské kultury, snaží se postihnout Capellanův příspěvek ke kategoriím mravní i fyzické krásy a uměřenosti a pomocí analýzy vybraných pasáží hledá hodnotu díla z hlediska literárně-estetického. Specifičnost díla demonstruje na exemplárních částech traktátu a na pasážích, jež lze interpretovat z hlediska humoru a ironie. Tomuto zkoumání předchází úvodní studie, která postihuje hlavní problémy spojené s fenoménem dvorské lásky a stručně nastiňuje základní badatelské přístupy k tomuto tématu. Vzhledem k faktu, že Capellanovo dílo není v českém prostředí příliš známé,⁷ bylo nutné zařadit kapitolu věnovanou historickému kontextu vzniku díla a také četným úskalím, jimž je jeho interpret vystaven.

Práce reflektuje především odbornou zahraniční literaturu a zaměřuje se zejména na výsledky britských, německých a amerických badatelů z posledních třiceti let.

5 CHRÉTIEN DE TROYES. *Cligés: Román lásky a cti*. Přel. Jiří Konůpek. Praha: Odeon, 1967. 221 s.

6 Srov. RUHE, Doris. Intertextuelle Spiele bei Andreas Capellanus. *Germanisch-Romanische Monatsschrift*. 1987, Bd. 37, s. 274; MONSON, Don A. Andreas Capellanus and the Problem of Irony. *Speculum*. 1988, vol. 63, no. 3, s. 539–572.

7 Ze současných českých autorů zabývajících se traktátem *De amore* a dvorskou kulturou uvedme tyto: PELÁN, Jiří. Dvojitá podoba kurtoazní lásky. *Souvislosti: Revue pro literaturu a kulturu*. 2006, roč. 17, č. 4, s. 168–174; SVOBODOVÁ, Lenka. Andreas Capellanus und die Formen der Liebe. In: *Laetae segetes iterum*. Ed. Irena Radová. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 340–345; JIROUŠKOVÁ, Lenka. Středověké učení o lásce v humanistickém hávu? Andreas Capellanus, jeho traktát *De amore* a rukopis pražské Národní knihovny XIV E 29. *Studie o rukopisech*. 2009, č. 39, s. 113–155 (autorka působí ve Freiburgu); SVOBODOVÁ, Lenka. The Rhetoric of Seduction in the Treatise *De Amore*. In: *Aesthetics Revisited: Tradition and Perspectives in Austria and the Czech Republic*. Ed. Mădălina Diaconu, Miloš Ševčík. Berlin – Münster – Wien: LIT, 2011, s. 51–63.